

проф.ем. д-р Николина БУРНЕВА

с/о кат. „Германистика и нидерландистика“
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

гр. Велико Търново

тел: 088 735 0666

n.burueva@ts.uni-vt.bg

РЕЦЕНЗИЯ

отн. материалите, представени от **гл. ас. д-р ДАНИЕЛА НИКОЛАЕВА ДЕЧЕВА**

в конкурса за академична длъжност „доцент“ по

3.3. Политически науки (Европеистика – странознание на немскоезичните страни с преподаване на немски език – терминология на европейските институции),
обнародван в ДВ, бр. 20/08.03.2024 г.

от **проф. д-р НИКОЛИНА СЛАВЧЕВА БУРНЕВА**, ем. преподавател
кат. „Германистика и нидерландистика“ във Филологически факултет
на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

1. Оценка на процедурата

Участвах в заседанието на разширен състав на Философския факултет при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съгласно специалната заповед на Ректора на университета, на което беше избран председател и бяха разпределени длъжностите между отделните членове на Научното жури, срока за предаване на рецензиите и отзивите, както и датата на заключителното заседание по процедурата за избор на доцент по научно направление 3.3. „Политически науки (Европеистика странознание на немскоезичните страни с преподаване на немски език – терминология на европейските институции).

Единствената кандидатка гл.ас. д-р Даниела Дечева е представила материалите по защитата на длъжността в изисквания от нормативните документи формат и срок.

Процедурни нарушения не са допуснати и няма пречки за провеждане на заключителното заседание на научното жури в срока, предвиден в надлежната заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Лични впечатления от кандидатката

Гл.ас. д-р Даниела Дечева познавам от години благодарение на активното ѝ участие в инициативите на Съюза на германистите в България. Нейните доклади на

конференциите на този съюз, както и в специализираните научни изяви на софийския и великотърновския университети правят впечатление с разнообразната тематика, която отличава кандидатката в настоящия конкурс с широки професионални интереси – от кинематография през немскоезична литература до странознание на немскоезичния регион.

Приложената професионална биография показва един последователен и пълноценен път на личностно и професионално развитие. Дечева има филологическо образование от езикова гимназия „Ромен Ролан“ (Стара Загора), както и магистърска и докторска степени, придобити в кат. „Германистика и скандинавистика“ в Софийския университет. Това солидно образование се допълва от трудовия ѝ стаж в администрацията на „Байер България“ и Вестникарска група „България“. Така обогатена с разбирането на стопански практики и политики, през 2004 г. колежата Дечева постъпва като редовен асистент в катедрата по европейстика на Философския факултет в СУ.

Публикациите, които е представила в конкурса за доцент, характеризират Дечева като добре ориентиран и социално ангажиран наблюдател на култури и политики, изиграли съществена роля в изграждането на културната идентичност на съвременна Европа.

3. Коментар по представените научни изследвания и публикации на Д. Дечева

В списъка на публикациите от Даниела Дечева фигурират разработки, чието количествено измерение (общо 370 т.) надвишава предписанията на нормативните документи за коментирания тук конкурс. Прави впечатление, че Дечева работи с три чужди езика – английски, немски и руски. Тя прилага и списък на цитираните свои публикации, който доказва, че е популярна не само в национален, но и в международен план.

По-долу следва коментар в два подраздела – на статиите и на монографията, която се представя като хабилитационен труд.

3.1. Статиите на Даниела Дечева

Още с най-ранните си статии Дечева очертава интереса си към езика на европейските институции и централните обекти на своята изследователска дейност. Това са елементите на колективната памет и техните носители – писменост, политически дискурс, мемориали и динамиката на историческите семантики. Тя основателно се позовава на широко известните разработки на Алайда Асман и използва принципните ѝ постановки отн. колективната памет и монументалните формати. Стратегическата цел на тези

изследвания е да се разкрие по-точно и осъзнато културата на паметта и превода на културоведски термини в Европа от 1980-те години насам.

Водещи централни мотиви на тези публикации са: отношението между памет и (европейска) идентичност, както и ролята на самокритиката и самосъзнанието на индивида и на културната общност.

Отзивите за статиите на Дечева са положителни (60 т. от 6 цитиращи места). Това не е изненада, тъй като колегата Дечева е успяла бързо и убедително да изработи своята изследователска методология и своя стил на изложение. Тя познава обектите на своите изследвания добре, без да се поддава на изкушението да многослови в изложението. Липсва обсебеността от фактологията, което позволява един лаконичен и последователен ход на аргументацията. Аналитичният подход към материята позволява интерпретацията на изследваната материя да следва глобална перспектива, което прави заключенията в съответните публикации убедителни и транснационално значими.

3.2. Монографията „Между творчесто и миротворчество. Наградата за мир на германското книгоразпространение и културата на паметта в Германия“

Разглеждам тази монография като хабилитационен труд на кандидатката.

Много пригледното „Съдържание“ на книгата ме освобождава от задължението да изброявам подробно разделите в монографията за сметка на обобщаващия коментар. Добро качество на композицията е, че всяка глава завършва конкретния обзор с кратко, обобщаващо заключение. На макро-ниво правят особено впечатление формално логичните взаимовръзки между отделните глави, които по-долу коментирам:

- „Въведение“ и главите I – III. (стр. 7 – 56)
- Конкретен корпус от примери в главите IV. и V. (стр. 57 – 344)
- „Заключение“ в глава VI. (стр. 341 – 344)
- „Използвана литература“ (стр. 345 – 358).

Особено силно впечатление прави първата група раздели в монографията, която бих нарекла „методологическа“. Тук са разработени и представени структурните основания на изследването. С добро познаване на много голям и целенасочено подбран корпус от актуални културоведски теоретични публикации във фокуса на последващите глави и конкретни коментари са поставени световно значими концепции от сферата на социологията, социалната психология, историята на менталитетите, политическата икономика и др. Въз основа на тези принципни и основополагащи за културознанието публикации Дечева извежда постепенно и водещите теми на своето изследване: теория на паметта (с

особено внимание към станалите вече класически разработки на Алайда и Жан Асман), дискурсивната теория на Мишел Фуко (който не е упоменат дори в библиографския апарат), системната теория на Маклуън (която не е изрично цитирана в монографията, но чиито подходи прозират индиректно в изложението). С тази теоретична база се осигуряват подстъпите към централните мотиви на изследването:

- развитието и диференциращите моменти в историческите семантики и
- все по-сложните взаимоотношения между култура, публично говорене и политика.

Върху тази теоретична постановка се полагат наблюденията върху историята, политическите практики и дискурсивните специфики, на която са посветени главите от втората група – Наградата за мир на Борсовия съюз на германското книгоразпространение. Много умело построени, тези глави предлагат компетентен коментар, който печели читателя с ясно очертан и постепенно разгръщащ аргументацията анализ на дискурса за политическите измерения на културния проект. Предходната глава е завършила с цитат от Михаел Вилд: „Вече държавата направлява политиката на памет“ (стр. 34). В тази второ и централна част от изложението са обосновани и посочени характерни за дискурса елементи на корпуса.

В 4. глава фокусът на изложението се насочва към широк обзор на фактология с дълго времетраене на събитията, силна конфронтация на мненията, контекстуално усложнена от политически, идеологически, социално психологически, ментални и дори естетически фактори. Дебат/и е лексическият елемент, подчертаващ многобройните изяви на преосмислянето на понятия, класическо наследство, поколенчески стереотипи и пр. Смисълът на тази глава е съществен, тъй като в нея са изложени контекстуалните влияния на корпуса от автори и текстове, които се коментират в следващия раздел на монографията.

В 5. глава е предложен един почти хрестоматиен прочит на своего рода генеалогията на дискурса „книгоиздаване и публична реализация на културно-политическата реч“. В три подраздела под надслов

- Краят на една епоха (1989–1999) – стр. 278-239,
- Началото на новото хилядолетие (2000–2009) – стр. 278-239 и
- Правата на човека в дигиталната ера (2010–2019) – стр. 278-239

по убедителен начин се проследява публичната изява на лауреати и лаудатори в церемонията по връчването на Наградата за мир на Борсовия съюз на германското книгоразпространение.

Общо 31 лауреати и техните лаудатори от различни държави и културни среди са представени в доста кратък обем и с най-съществените моменти от творческия им профил. Почти телеграфният стил на изложението е по същество си непълноценен, понеже не отразява достатъчно точно пълния творчески портрет на личностите. Склонна съм да приема този маниер на изложение само поради съображението, че за сметка на избирателния подход към фактологията Дечева е съумяла много дисциплинирано да спазва четивните норми за един жанр, който не се ползва с широк читателски интерес – културно-политическата реч. Историческата практика и реторичните повели за този жанр, чиято история се корени още в Античността, не изобилстват с норми за твърде подробни коментари.

Тази централна 5. глава на монографията е подчинена на дискурсивното значение на наградата, разгледана като показател за политиката и културата на колективната памет, на историческите промени в обществените нагласи и начините на тяхното изразяване. Това е една генеалогия на дискурса, изложен от Даниела Дечева с познаване на материята, с разбиране за политическите понятия и културни тежнения и със завидна самодисциплина, която е съумяла в сравнително малък обем да предложи информация с висока социална значимост.

Заключението на монографията е доста лаконично. Тук би имало възможност да се посочат и някои специфични за пърформънса, естетически важни и специфични за публичните изяви моменти. В текста на монографията почти не са застъпени тези не маловажни аспекти на публичната изява. Но би могло да се предположи, че такова едно изследване ще стане предмет на последващо, доста по-обстойно проследяване на реторични практики в жанра. Като се има пред вид филологическата подготовка на Даниела Дечева, такова очакване не е лишено от основания.

Последният пасаж в заключителната глава потвърждава очакването, че монографията, представена в конкурса за „доцент“, би могла да намери своето продължение в един последващ хабилитационен труд, за който Даниела Дечева има необходимите качества и подготовка: „[Д]искурсивното пространство на Наградата за мир на германския книгоразпространителски бранш [е] богат, разнообразен и ежегодно подновяващ се ресурс, в който текущо могат да се търсят отговори на въпросите как германското общество вижда себе си и как го виждат другите.“ (стр. 344)

4. Заключение

Още в уводната част на изложението си Даниела Дечева цитира Хетцел: „Последствието от речта е парадоксална есенция.“ (стр. 22) Тази сентенция може да се отнесе и до коментиранията по-горе монография от кандидатката в настоящия конкурс. Публикациите на Дечева убеждават с ясният ход на изложението, структурираните разсъждения, отличното познаване на материята и позитивната мирогледна нагласа, с която се коментират съществени моменти от глобална значимост.

Приносите на Дечева виждам в:

- съсредоточаването върху един дискурс, който често е пренебрегван в културно историческите изследвания;
- разгърнатия социологически подход, съчетаващ реторика, интерсубективност като отношения между лауреат и лаудатор, както и между лауреат и публика;
- разширяването на фокуса от наблюдения над германското гражданско общество към „трансфера на символен капитал през границите“ на културните практики/жанрове и на регионите;
- отличният стил на изложението, доказващ, че авторката владее и осъзнато ползва българския език;
- краткият, точен и компетентен коментар на „Paulskirche“ и „Холокост“-а, който убедително показва как от конкретно историческо събитие в колективната памет на обществото (от германското към глобалното) се изгражда веригата на историческите семантики – така, че тези конкретни „неща“ във философския смисъл на названията се трансформират чрез рецепцията си в места на паметта, в метафори за обществени критични точки и в повод и причина за самоосъзнаването на редица обществено-политически недъзи, които предизвикват и показват трайни негативни моменти и места на преработването.
- Последната трансформация се илюстрира и чрез разграждането на проблема с дискурса на книгоразпространението по посока на други полета на изолацията и пренебрегването на общности със специфични културни практики (хомосексуалност, мигранство, колонизаторски амбиции).

Въз основа на горе изложените наблюдения и аргументи твърдя, че гл. ас. д-р Даниела Дечева е доказала качествата, необходими за хабилитиран преподавател. Справката за нейната педагогическа дейност също подкрепя тезата, че досегашният опит на кандидатката е достатъчна предпоставка за по-нататъшна университетска кариера на по-

високо ниво, с което ще бъде по-полезна и за катедрата / факултета, в които е на основен трудов договор.

С убеждение подкрепям кандидатурата на гл.ас. д-р Даниела Дечева в този конкурс и ще гласувам с „да“ за избирането ѝ като доцент по Политически науки (Европестика – странознание на немскоезичните страни с преподаване на немски език – терминология на европейските институции).

Призовавам членовете на Научното жури също да гласуват положително тази кандидатура.

гр. Велико Търново, 27 юни 2024 г.

... /п/ ...

(проф.ем. д-р Николина Бурнева)